
**THE PORTFOLIO AS AN IMPORTANT TOOL FOR THE TEACHER'S
FORMATIVE ASSESSMENT IN THE STUDENT'S ACHIEVEMENTS****Valdeta Zenuni-Idrizi**University in Tetovo -Tetovo, Republic of Macedonia, valdeta.zenuni@unite.edu.mk

Abstract: Supervision and evaluation are complex processes without which there is no effective work. Through supervision and evaluation we guarantee high efficiency and quality in the teaching. Because of that the teacher should always work on student's self confidence, to help and motivate them to achieve the success. It is in this context that we plead for the development of monitoring systems that enable teachers to determine the abilities of individual students and follow their progress in a number of subjects. Such systems may provide teachers with detailed information on individual students. One of the most productive ways of supporting the development and the achievements of the student is the developing, keeping and assessing the portfolio. The greatest value of the portfolio is that through it, the students become active in the process of learning and assessing. The aim of the research was to see whether the teachers give priority to portfolio as an important tool for the teacher's formative assessment and the teachers' opinions for its usage. Based on this purpose, and on the complexity of the problem posed above, we defined to apply: inductive, deductive, comparative and statistical method. During the realization of this research the instruments that were used is the questionnaire for teachers. There were posed to 210 teachers from elementary schools. The gained results are generally in favor of the conclusion that this process makes students more independent in the way they learn and take responsibility. This information gives us an overview about the teaching quality in the elementary school. This paper recommends that student keeping and assessing the portfolio should no longer be treated as an assessment, but instead as an essential competence for self-regulation.

Keywords: portfolio, assessment, students, teachers, achievements.

**ПОРТФОЛИОТО КАКО ВАЖЕН НАЧИН НА НАСТАВНИКОТ
ЗА ФОРМАТИВНОТО ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ****Валдета Зенуни-Идризи**Универзитет во Тетово - Тетово, Република Македонија, valdeta.zenuni@unite.edu.mk

Резиме: Наблудувањето и вреднувањето се комплексни процеси без кои нема ефикасна работа. Преку наблудувањето и вреднувањето гарантираме ефикасност и квалитет во наставата. Поради ова, наставникот треба да работи во подигнувањето на самодовербата кај ученикот, да и помогне и да го мотивира да постигне успех. Токму во овој контекст ние се залагаме за развој на системите за следење коишто ќе им овозможуваат на наставниците да ги одредуваат способностите на учениците и да го следат нивниот напредок по одделни наставни предмети. Таквите системи може да им овозможуваат на наставниците да добиваат детални информации за поединечните ученици. Еден многу продуктивен начин за подржување на развојот и посигањата на учениците е водењето и оценувањето на портфолиото. Најголемата вредност на портфолиото е тоа што преку неа учениците стануваат активни во процесот на учењето и оценувањето. Целта на истражувањето беше да стекнеме сознанија какво значење и предност наставниците му даваат на портфолиото како важна алатка на наставникот за формативното оценување и мислењата на наставниците за потребата од негово користење. Поаѓајќи од целите и задачите на истражувањето, сложеноста на проблемот, се одлучивме да примениме индуктивна, дедуктивна, компаративна и статистичка метода. За потребите на истражувањето, како техника за прибирање на емпириските податоци е користена анкетата, а како инструмент, прашалник за наставници. Согласно со потребите на истражувањето се анкетирани 210 наставници од основни училишта. Добиените резултати генерално одат во прилог на констатацијата дека овој процес ги прави учениците понезависни во начинот како тие учат и како самите да ја преземаат одговорноста. Овие информации ни даваат преглед и за квалитетот на образовната работа во основните училишта. Овој труд препорачува, учениците водењето и оценувањето на портфолиото, да не го третираат како оценување, туку како суштинска компетентност за саморегулација.

Клучни зборови: портфолио, оценување, ученици, наставници, постигнувања.

1. ВОВЕД

Во современиот развој на образовната практика засилен е фокусот врз оценувањето со цел да се промовира и да се подобрува учењето. Заедничка цел на ваквите приоди е обезбедување навремени информации за учениците и за наставниците. Резултатите што се постигнуваат во наставата треба да бидат предмет на постојано анализирање и проценување заради повеќе цели.

Преку анализирањето на конечниот успех на учениците, треба да се види врз каков континуитет на проверување и оценување се изведени конечните оценки. Дидактички е најцелисходно ако наставниците при секојдневното проверување и оценување на постигањата на учениците употребуваат разни начини (методи, постапки и техники). Со употребата на разновидни начини (методи, постапки и техники) при формативното оценување на постигањата на учениците од страна на наставниците, во текот на следењето можат да се соберат бројни емпириски податоци за успешноста на реализирањето на сите фази од наставниот процес. На кој начин, со кои методи, постапки и техники ќе ги следи и проверува знаењата и останатите постигања на учениците и кои средства, инструменти ќе ги користи за прибирање на податоци, односно како ќе ги оценува истите, наставникот одлучува сам, освен во ретки случаи кога тоа е утврдено во наставните планови и програми или со нормативен акт.

Методите за оценување и соодветните инструменти треба да овозможуваат прибирање на валидни податоци за постигањата на секој ученик. Тие треба да се поврзани со целите и задачите на наставната програма, затоа наставниците треба да избираат методи и да избираат/изготвуваат инструменти согласно целта на оценувањето. Наставникот треба да користи различни методи за проверка на исти цели за да му овозможи на секој ученик да ги покаже своите постигања и на начинот што повеќе му одговара. Значи, соодветно на содржините, процесите и активностите, што се проверуваат и оценуваат, се применуваат разновидни методи, постапки и техники на усно, писмено и практично проверување на постигањата и напредокот на учениците.

Во овој труд ќе стане збор за примената на портфолиото како еден многу чест и ефикасен начин што се употребува во наставната пракса при проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, односно примената на портфолиото како средство за обезбедување на податоци за напредокот во учењето во одредено програмско подрачје, наставен предмет, наставна тема или, пак, во повеќе од нив заедно.

Во врска со овој наш интерес е формулирана нашата истражувачка хипотеза која гласи: *поголем број од наставниците водат портфолио за секој ученик за податоците што се добиени при формативното оценување на постигањата на учениците.*

Поставената хипотеза се верификува врз основа на добиени одговори од спроведена анкета на 210 наставници од седум основни училишта од Тетово, Гостивар и Кичево.

2. ПРИМЕНАТА НА ПОРТФОЛИОТО КАКО НАЧИН НА ВРЕДНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Портфолиото претставува збирка на трудови на ученикот која го одразува неговото учење и развојот во текот на извесен временски период. Тоа може да обезбеди податоци за напредокот во учењето во одредено програмско подрачје, наставен предмет, наставна тема или, пак, во повеќе од нив заедно, имајќи ја во фокусот определена тема. (USAID, 2008: 28)

Од самата дефиниција произлегува дека портфолиото се користи за претставување на најдобрите дела на ученикот и за демонстрирање на образовниот напредок на ученикот. Значи, учениците стануваат дел од процесот на оценување. Нивното користење налага одредени промени на тоа како учениците се вклучени во оценувањето. Пред спроведувањето на оценувањето на портфолио, треба да се утврдат упатства кои содржат критериуми за бодување што ќе се користат при евалвирањето на достигањата на учениците. Ова треба да се направи така што упатствата и критериумите ќе може да им се објаснат на учениците пред тие да почнат со нивната работа. Во многу случаи, учениците може да бидат вклучени во изготвувањето на упатствата за саморефлексија и критериумите за бодување. Работејќи на нив заедно, учениците ќе развијат поголема сопственост врз процесот. Сепак, треба да се има на ум дека наставникот на крај ја има крајната одговорност за контрола на процесот, за да се гарантира и крајниот квалитет при оценувањето.

Портфолиото вклучува селекција од најдобрата работа на ученикот. Можеби најважната предност на користењето портфолио е тоа дека учениците се активно вклучени во самоевалвација и во саморефлексија. Учениците учат дека самоевалвацијата е важен дел од самоподобрувањето, портфолијата поттикнуваат и поддржуваат критичко мислење преку саморефлексијата на учениците. Учениците, исто така, применуваат и вештини за донесување одлуки при селекцијата на одредени работи што треба да се вклучат и обезбедуваат оправдувања за нивното вклучување. Во таа смисла, портфолијата се отворени и секогаш достапни за

ученикот. Мотивациската моќ на портфолиото може да биде огромна кога учениците можат да го видат сопственото подобрување.

Дополнително на саморефлексиите, учениците учат и од селектираните трудови на соучениците и од повратните информации на наставникот. Тие можат да ја евалвираат работата на другите и да стапат во интеракција со наставникот, за подобро да го разберат квалитетот на нивните достигнуања.

Друга важна предност на портфолијата е тоа дека тие промовираат континуиран процес во кој учениците ги демонстрираат достигнуањата, евалвираат и ревидираат, за да научат и да произведат квалитетна работа. Оценувањето е континуирано и целосно поврзано со учењето. Значи, оценувањето со портфолио овозможува континуирано да се следи напредокот на ученикот и ја поттикнува одговорноста на ученикот да го избере вистинскиот труд со кој ќе се претстави. Бидејќи портфолијата содржат примероци од работата на ученикот со текот на времето, тие се фокусираат на самоподобрување наместо на споредба со другите. Примероците јасно документираат како учениците напредувале. Ова ја зајакнува идејата дека она што е најважно е како секој ученик, како индивидуа, се подобрил. Ова помага во фокусирањето на оценувањето на она што е коректно направено и на силните страни, наместо на слабите страни или на она што е погрешно.

Тоа ќе му помогне на ученикот, самиот за себе да формира пореална, пообјективна оценка и да биде подготвен за тоа да согледа колку неговата работа се подобрила. Еден од најпредизвикувачките аспекти на користењето портфолија е тоа да учениците се доведат до точка во која тие без неудобност, со голема самодоверба и прецизност ќе ја анализираат и критикуваат сопствената работа. Впрочем, тоа е и најдоброт начин на образованието да реализира и една посебна цел – *да ги оспособи учениците за самоконтрола и самооценување*. Оттука произлегува и неговата вредност како метода на формативно оценување на постигањата на учениците.

Предностите коишто се резултат на тоа, служат како силни причини за користење на портфолиото.

За тоа колку наставниците го користат овој ефикасен метод, односно колку наставниците водат портфолио за секој ученик за податоците што се добиени при формативното оценување на постигањата на учениците, може да се заклучи од добиените резултатите од спроведената анкета, кои се напред презентирани во *табела бр.1*.

3. СТАВОВИ НА НАСТАВНИЦИТЕ ВО ВРСКА СО УПОТРЕБАТА НА ПОРТФОЛИОТО КАКО НАЧИН НА ВРЕДНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Со цел да го согледаме мислењето на наставниците во врска со употребата портфолиото како важна алатка на наставникот за формативното оценување и мислењата на наставниците за потребата од негово користење, тргнавме од хипотезата дека *„поголем број од наставниците водат портфолио за секој ученик за податоците што се добиени при формативното оценување на постигањата на учениците“*. Добиените резултати, од добиените одговори од страна на наставниците, ги изнесуваме во *табела бр.1*.

Табела бр.1. Мислење на наставниците во врска со употребата на начините (методите, постапките и техниките) при формативното оценување на постигањата на учениците

Обележете го со X интензитетот на примената на наведените методи, постапки и техники при проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците?

Интензитетот на примената:		Секогаш		Често		Понекогаш (ретко)		Никогаш		Арит. сред. \bar{X}	R
		f	%	f	%	f	%	f	%		
а)	Усни одговори на прашања поставени од страна на наставниците	108	51,43	70	33,33	30	14,29	2	0,95	3,35	1
б)	Дискусија со/и меѓу ученици	102	48,57	63	30,00	39	18,57	6	2,86	3,24	2
в)	Усно излагање, презентација	91	43,33	72	34,29	40	19,05	7	3,33	3,18	3

г)	Писмено проверување: прашања од есејски тип	43	20,48	64	30,48	85	40,47	18	8,57	2,62	8
ѓ)	Контролни задачи со куси прашања од отворен тип	55	26,19	71	33,81	65	30,95	19	9,05	2,77	5
и)	Тестови на знаења со прашања од двочлен или од повеќе член избор	57	27,14	85	40,48	58	27,62	10	4,76	2,90	4
ј)	Писмени задачи кои бараат интегрирање на знаење од повеќе содржини	35	16,66	74	35,24	90	42,86	11	5,24	2,63	7
к)	Практични изведби / проектни задачи	44	20,95	73	34,76	78	37,14	15	7,14	2,69	6
л)	Есеи изработени вон часот	29	13,81	42	20,00	83	39,52	56	26,66	2,21	10
љ)	Портфолио	41	19,52	53	25,24	86	40,95	30	14,29	2,50	9
м)	Заедничко проверување и самопроверување или самооценување на учениците	15	7,14	40	19,05	145	69,05	10	4,76	1,39	11

Бидејќи добиените податоци за ставовите и мислењата на наставниците за зачестеноста на употребувањето методите и постапките при формативното проверување и оценување на постигањата на учениците од страна на наставниците, при што истите се рангирани според тоа колку секоја од нив доминира при спроведувањето на формативното проверување и оценување на постигањата на учениците во наставниот процес, се веќе напред прикажани и интерпретирани (Табела бр.1), ние во нашиот труд се осврнуваме само на резултатите од истражувањето кои се добиени во однос на примената на портфолиото за секој ученик за податоците што се добиени при формативното оценување на постигањата на учениците.

Во врска со овој наш интерес е формулирана нашата поставена хипотеза на истражувањето, која гласи: **поголем број од наставниците водат портфолио за секој ученик за податоците што се добиени при формативното оценување на постигањата на учениците.**

Потребните податоци за оваа хипотеза се добиени со одговорите добиени во прашалникот за наставниците.

Од покажаните податоци, од добиените одговори, може да се воочи дека поголем број од испитаните наставници (40,95 %), се изјасниле дека *понекогаш или ретко* портфолиото го користат како метода на формативното оценување, 19,52 % се изјасниле дека *секогаш* го користат, 25,24 % *често* го користат, а само 14,29 % од анкетираниите наставници се изјасниле дека *никогаш* не водат портфолио за постигањата на учениците, односно никогаш не го користат овој ефикасен метод.

Од напред наведените податоци, може да се констатира дека нашата поставена хипотеза **се потврдува.**

4. ЗАКЛУЧОК

Во нашето истражување се покажа дека теоријата и практиката на наставата укажуваат на постоењето и имплементацијата на широк спектар на начини, односно методи, постапки и техники за оценување на постигањата на учениците.

Во овој контекст може да заклучиме дека изготвувањето портфолио претставува корисен начин да се поттикнуваат способностите на ученикот и севкупниот развој на ученикот. Портфолиото претставува збирка на трудови на детето која го одразува неговото учење и развојот во текот на извесен временски период.

По извршената статистичка анализа за зачестеноста на употребата на методите и постапките кои што се користат при формативното оценување постигањата на учениците, со постапката рангирање, се констатира дека портфолиото е рангирано на деветтото место во ранг листата на методите и постапките кои се применуваат при формативното оценување на постигањата на учениците.

Од добиените резултати може да очекуваме портфолиото се повеќе да го зазема своето место во системот на образование кај нас, бидејќи на единствен и вистински начин го следи растот и развојот на секој ученик одделно. Во време на се поголема индивидуализација во наставата, круцијална ќе биде употребата на портфолија, кои ќе им помогнат на учениците во проаѓање и усовршување на своите предодредености, што понатаму ќе резултира со правилна одлука при избор на професионален профил понатаму во животот.

ЛИТЕРАТУРА

Гичевска, М. (2014). *Видови методи на оценување*. Стручен билтен на наставниците. Битола: СОУ „Таки Даскало“. бр.17-18

Корлевска, А. (2014). *Ученичкото портфолио и професионалната ориентација на учениците* (Магистерски труд). Битола: Универзитет „Св.Климент Охридски“. Педагошки Факултет

McManus, S. (2008). *Attributes of Effective Formative Assessment - Paper prepared for the Formative Assessment for Teachers and Students (FAST) - State Collaborative on Assessment and Student Standards (SCASS) of the Council of Chief State School Officers (CCSSO)*. Washington, DS: The Council of Chief State School Officers (CCSSO)

McMillan H., J. (2007). *Classroom assesment - Principles and practice for effective standards-based instructions*, fourth edition, USA: Pearson

Поповски, К. (1996). *Современи сфаќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците*. Скопје: „МИС“

Поповски, К. (2005). *Училишна докимологија-следење, проверување и оценување на постигањата на учениците*. Скопје: Китано

USAID. (2008). *Оценување на напредокот и постигнувањата на учениците (Упатства за училишта)*. Скопје: Македонски центар за граѓанско образование

USAID. (2008). *Примена на стандардите за оценување на учениците*. Скопје: Македонски центар за граѓанско образование